

УДК 371.134

**СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ****Л.М.Глушок**

Анотація. У статті розглядаються сучасні педагогічні технології професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в початкових класах; проектна, мультимедійна, «вікі», технологія «квізів», моделювання реальних ситуацій професійної діяльності, технологія глосаріїв, а також складання семантичних графів та інтелект-мап, рольові, ділові ігри, «мозковому штурм» (брейн-стормінгу), круглі столи.

Ключові слова: педагогічні технології, інтерактивні методи навчання, кейс-метод, мультимедійна технологія, технологія «квізів», «вікі»-технології, технологія глосаріїв, метод проектів, метод ситуативних професійних рольових ігор.

Аннотация. В статье рассматриваются современные педагогические технологии профессиональной подготовки будущих учителей английского языка в начальных классах; проектная, мультимедийная, «вики», технология «квизов», моделирования реальных ситуаций профессиональной деятельности, технология глоссариев, а также составление семантических графов и интеллект-карт, ролевые, деловые игры, «брейн-шторминг», круглый стол.

Ключевые слова: педагогические технологии, интерактивные методы обучения, кейс-метод, мультимедийная технология, технология «квизов», «вики»-технологии, технология глоссариев, метод проектов, метод ситуативных профессиональных ролевых игр.

Summary. The article deals with the problem of modern pedagogical technologies of professional training of prospect English teachers at primary schools. The attention has been focused on the following technologies as: project, multimedia technology, quiz technology, Wikis, modeling of the actual situations of professional activity, particularly semantic graphs and mind maps composition, role and practical games, brainstorming, round tables discussion.

Key words: pedagogical technologies, interactive teaching techniques, case-study, multimedia technology, quiz technology, Wikis, glossary techniques, project method, method of situational professional role games.

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сьогоднішній день існує багато методик вивчення іноземних мов, але, як засвідчує аналіз, усі вони спрямовані на збільшення обсягу мовленнєвої практики. Підготовка вчителя іноземної мови досі зорієнтована на репродукцію навчального матеріалу й не завжди сприйнятлива до нового. Для підвищення ефективності уроку іноземної мови слід застосовувати, паралельно з традиційними методами, інтерактивні технології та методики навчання. Заняття з англійської мови вважаються ефективними, коли використовуються інтерактивні технології навчання, які активізують особистісно орієнтовані освітні процеси та унеможливають домінування одного учасника над іншим. Щоб здійснювати такий підхід, Україна потребує висококваліфікованих фахівців зі знанням іноземної мови, здатних використовувати все нове та прогресивне, готових до створення та впровадження нових ідей, а також для участі в міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до нашої країни у світі.

Якісна іншомовна підготовка студентів неможлива без використання сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в освіті – це професійно орієнтоване навчання іноземної мови, проектне навчання, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов (система мультимедіа), створення презентацій у програмі PowerPoint, використання Інтернет-ресурсів, вивчення іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), новітні тестові технології.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземних мов у вищій школі вивчали А.Ахаян, Н.Іваницька, Л.Карташова, Ю.Колос, М.Роджерс, М.Варела, А.Янковець та ін. Дослідники висловлюють думки про те, що ІТ технології можуть значно інтенсифікувати процес навчання як у методичному, так і в презентаційному аспектах.

Наявна також низка досліджень і розробок, спрямованих на впровадження методу проектів, або проектної технології, у навчання іноземних мов (Е.Арванітопуло, І.Зимня, М.Лапердіна, В.Тітова).

У навчально-виховному процесі вищу ефективно використовуються технології кооперованого навчання, проектні, ігрові та тренінгові технології тощо. Формуванню іншомовної комунікативної

компетентності присвячені публікації Т. Єрмоєнко, Р. Мартинової, Т. Паніної, Л. Пироженко, О. Пометун.

Проблеми професійної підготовки вчителя англійської мови в початкових класах досліджували О. Бондаренко та О. Бігич (сучасні тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи), Т.Зубенко (шляхи вдосконалення підготовки вчителів іноземної мови в початкових класах), О.Комар (теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій), І. Пінчук (сучасні підходи формування фахової компетентності майбутніх учителів іноземної мови в початкових класах).

Формулювання цілей статті. Мета даної статті полягає в розкритті особливостей застосування сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки вчителя англійської мови в початкових класах.

Виклад основного матеріалу. За означенням ЮНЕСКО, *технологія навчання* (з грец. – мистецтво слова, навчання) – це в загальному розумінні системний метод створення, застосування й визначення усього процесу навчання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти. Технологія *орієнтована більшою мірою на студента, а не на предмет вивчення*, на перевірку методів і техніки навчання в ході емпіричного аналізу й широкого використання аудіовізуальних засобів у навчанні, визначає практику в тісному зв'язку з теорією навчання [1, с. 331].

Під час підготовки майбутніх учителів англійської мови використовуються такі технології навчання (*teaching techniques*): кейс-метод, проблемне навчання, метод наукових досліджень, проектний метод, електронне навчання, Інтернет-технології, мультимедійні технології, метод ситуативних рольових ігор, метод портфоліо, метод глосаріїв та квестів. Навчальні заклади можуть віддавати перевагу одній із технологій або ж комбінувати їх залежно від дисциплін чи програм підготовки.

Л.Пироженко та О.Пометун розробили умовну робочу класифікацію інтерактивних технологій за формами навчання (моделями), у яких реалізуються інтерактивні методи. Їх розподіляють на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації діяльності студентів: інтерактивні технології кооперованого навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань [2].

Використання інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури занять. Як правило, їхня структура складається із п'яти елементів: мотивація, оголошення теми та очікуваних результатів, надання необхідної інформації, інтерактивна вправа – центральна частина заняття, підбиття підсумків, оцінювання результатів заняття [3].

У процесі спілкування студенти навчаються висловлювати альтернативні думки, спілкуватися з різними людьми, приймати виважені рішення, брати участь у дискусіях.

На даному етапі розвитку методичної науки основними методами навчання іноземних мов є комунікативний та конструктивістський методи. Комунікативний метод забезпечує комунікативну компетенцію за допомогою текстів, які спонукають студента до висловлення власних думок. При цьому переважають вправи комунікативного спрямування [4, с. 303]. Конструктивістський метод спонукає студентів самостійно конструювати свої знання, готує студентів до реального життя, до конкретних ситуацій. Найчастіше в якості конструктивістського методу застосовується проектне навчання.

Проект – задуманий план дій, задум, намір [1, с. 298]. Проектна діяльність сьогодні – найперспективніша складова освітнього процесу, тому що створює умови для саморозвитку й самореалізації, формує всі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні й соціальні. Структура проекту така: проблема → проектування → пошук інформації → продукт → презентація → упорядкування портфоліо. Класифікація проектів: практико-орієнтований, дослідницький, інформаційний, творчий, рольовий [5, с. 38]. Науково-дослідницькі проекти можуть бути індивідуальні та групові (*individual, collaborative research project*). Студенти, наприклад, розробляють і захищають проекти з таких тем: «Початкова освіта в Україні та за кордоном», «Сучасні методики навчання іноземної мови на початковому етапі», «Застосування ігрових технологій у навчанні іноземної мови молодших школярів» тощо.

Структура практико-орієнтованого проекту (прикладного) має бути ретельно продумана, зі сценарієм діяльності учасників та розподілом обов'язків. Прикладні проекти мають на меті створення певного продукту, який у контексті професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов повинен відображати реалії роботи вчителя (створення посібників, методичних рекомендацій, глосаріїв). Творчі проекти можуть передбачати переклад та підготовку до постановки творів відомих авторів іноземною мовою, фільмів та мультфільмів тощо. З результатами індивідуального дослідницького проекту студенти мають можливість виступити з повідомленнями та доповідями під час проведення студентських наукових семінарів.

Одним із поширених методів навчання є кейс-метод (case-study), який також називають методом аналізу ситуацій. Навчання на основі кейс-методу – це цілеспрямований процес, побудований на всебічному аналізі представлених ситуацій, обговоренні під час відкритих дискусій проблем кейсів і виробленні навичок прийняття рішень. Відмінною рисою кейс-методу є створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя, яка пов'язана з майбутньою професією студентів, і не містить ні аналізу, ні готових рішень, ні висновків. Проблемне навчання (problem-based, inquiry based learning), як вважають К. Чейпелл та П. Хейгер (С. Chappell, Р. Hager), є ефективним способом розвитку творчих навичок, критичного мислення, навичок розв'язання нових проблемних ситуацій за допомогою раніше набутих знань [6].

Цей метод базується на описі будь-якої проблеми чи ситуації: учасники обговорень змушені приймати рішення та давати рекомендації стосовно розв'язання певного завдання. Текст, який лежить в основі, представляє реальну ситуацію, певну проблему й стимулює студентів розвивати проблемно-пошукову діяльність, оскільки вони аналізують ситуацію й пропонують відповідні дії. У процесі обговорення студенти закріплюють необхідну термінологію через комплекс завдань. Вправи на креативне мислення сприяють тому, що студенти використовують власний досвід та спостереження для розв'язання певної проблеми. Цей метод допомагає наблизити навчальний процес до реальних умов, сприяє розвитку говоріння, стимулює до читання та засвоєння додаткового автентичного матеріалу з теми.

Варіантом кейс-технології є метод ситуативних рольових ігор (Role play). Їхнім теоретичним підґрунтям є тлумачення кейс-методу як ділової гри в мініатюрі, оскільки він поєднує професійну діяльність з ігровою і є різновидом інтерактивного навчання. Цей метод застосовується з метою формування в студентів умінь приймати рішення в конкретній ситуації, навичок поведінки у великих і малих групах, конструктивної взаємодії, розв'язання конфліктів, що сприяє адекватному сприйняттю себе та інших учасників ділової ситуації (керівник навчального закладу, вчитель англійської мови, класний керівник тощо).

Широко використовуються в навчальному процесі *засоби мультимедіа (мультимедійна технологія)*, які дозволяють об'єднати в єдиній системі текст, звук, відео й графічні зображення. Створюються багатофункціональні, демонстраційні мультимедіа-системи з використанням персональних комп'ютерів, інтерактивні дошки, мультимедійні проектори з метою підтримки навчального процесу графічною, текстовою чи звуковою наочністю з дисципліни. Студенти використовують цей метод для презентації своїх робіт, що передбачають їхній публічний виступ у процесі захисту виконаних проектів.

Поширеними є Інтернет-методи (інтерактивні), що дозволяє студентам закріпити теоретичні знання та сформувані відповідні навички й уміння під час практичного їх застосування шляхом індивідуального виконання завдань онлайн. Йдеться не лише про навчальні платформи, тренінгові курси, іншомовні різножанрові сайти (культура, спорт, новини тощо), але й про пошукові системи, соціальні англомовні мережі.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності відбувається шляхом використання *методу моделювання реальних ситуацій професійної діяльності* (наприклад, робота в команді, обмеження терміну виконання завдання), *ігрового методу* (наприклад, рольова гра, в якій студенти виконують ролі вчителя англійської мови і батьків/класного керівника), *методу «мозкового штурму»* (груповому формулюванні ідеї щодо розв'язання тієї чи іншої проблеми), *аналізу окремої ситуації* (розглядаються реальні приклади зі шкільної практики), *методу круглого столу* (заслуховування, обговорення, аналіз доповідей студентів).

Для перевірки засвоєння матеріалу й для вдосконалення лінгвістичних навичок застосовується технологія «квізів». Викладач розробляє тестові завдання відкритої чи закритої форми. Доцільно застосовувати також «вікі»-технології. «Вікі» – це робочі сторінки, куди кілька студентів можуть розміщувати документи різноманітного формату (тексти, зображення, звукові та відеофайли), отримані в результаті їхньої навчальної діяльності. Одним із прикладів застосування «вікі»-технології є так зване «електронне портфоліо», що містить напрацювання студента за певний проміжок часу. Студенти можуть залишати коментарі до розміщених перекладів та обирати для оцінювання ті, які вони вважають за потрібне. Таким чином, студенти отримують можливість спостерігати за власним професійним зростанням, а викладач – оцінювати результати навчання й визначати, чи відповідають найважливіші роботи студентів поставленим навчальним цілям.

У процесі формування професійної компетентності вчителів англійської мови в початкових класах застосовують такі активні й інтерактивні методи навчання, як: візуалізація, брейн-стормінг, складання семантичних графів, побудова інтелект-мап, читання «зигзагом», метод ланцюгових асоціацій,

інтерв'ю, «акваріум», дискусії, диспути, «карусель» (внутрішні / зовнішні кола), «занурення» у віртуальне середовище, імітація, симуляція, «ситуація успіху», рольові, ділові ігри, ток-шоу, дебати, телешоу, презентація наукових відкриттів, метод послідовного чергування видів мовленнєвої діяльності.

Одним із найбільш поширених засобів інформаційних технологій є електронні підручники. Вони являють собою не тільки засоби навчання, а й засоби контролю. Використання різноманітних відеоматеріалів, фільмів, мультимедійних програм, електронних словників, мультимедійних довідників та енциклопедій допомагають організувати різноманітну навчальну діяльність студентів, значно підвищувати їхню мотивацію. Використання мультимедійних засобів навчання дозволяє за відсутності мовного середовища створювати умови, максимально наближені до реального спілкування іноземною мовою [7, с. 255–260].

Інформаційно-довідкові матеріали викладача та студента, електронні підручники, електронні наочні засоби та методичні матеріали, а також Інтернет-ресурси містять величезний об'єм фактологічного та ілюстративного матеріалу, який, зазвичай, представлений у більш цікавій формі, ніж на паперових носіях, що дозволяє збільшити кількість практичних і творчих робіт пошукового характеру [8, с. 374–380].

Таким чином, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів, проектна методика допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням можливостей студентів, їхнього рівня знань, схильностей та уподобань, спонукають до пошуку нових форм навчальної діяльності.

Складання семантичних графів (*composing semantic graphs*) та побудова інтелект-мап (*mind-mapping*) є графічними методами, що спрямовуються на вивчення лексики до теми. Семантичні графи дозволяють опрацьовувати нові слова шляхом утворення синонімічних рядів, словотворчих парадигм. Це допомагає закріпити знання зі способів словотворення, сформувати вміння й навички перекладу незнайомих слів, опираючись на їхню будову (виділення афіксів, коренів, флексій та на основі цього визначення смислу слова). Що стосується побудови інтелект-мап, то цей метод допомагає вивчати нову лексику за допомогою утворення асоціативних зв'язків між словами. Студенту пропонується підібрати до визначених слів інші, що підходять за змістом або входять до одного лексичного контенту.

Близьким до побудови інтелект-мап є метод ланцюгових асоціацій. Він допомагає також формувати вміння й навички швидко встановлювати асоціативні зв'язки між словами чи поняттями й на випадок виникнення ускладнень під час перекладу замінювати одну лексему іншою, синонімічною або асоціативною. Студентам, наприклад, пропонують побудувати асоціативний логічний ланцюжок до поданого слова, використовуючи вивчену раніше лексику або добираючи нові слова за допомогою словника [9, с. 193–196].

Метою *технології глосаріїв* є добір та тлумачення лексичних одиниць до окремих текстів та цілих тем («Навчальне приладдя», «Канікули. Дитячі ігри та розваги», «Моє місто»). Глосарії можуть також містити граматичну інформацію, контекстуальні зразки, таблиці та рисунки тощо.

Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії ґрунтується на попередньо сформованих у школі мовленнєвих навичках. Тому особливу увагу слід приділяти створенню на уроках мікродіалогів, власних висловлювань за мовленнєвими опорами та на основі власного досвіду. Діалоги-читання, навчально-мовленнєві ситуації, ігрові моменти розвивають уміння спілкуватися в умовах спонтанної комунікації. Прослуховування CD-записів, аудіо- та відеоподкастів, перегляд DVD та PPT-презентацій сприяє розвитку комунікативної мовної свідомості студентів. Разом із студентами розробляються сценарії та розігруються рольові ігри професійного спрямування, які формують творчі здібності.

Для студентів викладачами кафедри іноземних мов створено збірники спеціальних професійно орієнтованих текстів для читання, перекладу, переказування та обговорення, а також тестові завдання для перевірки знань, умінь і навичок. Студенти старших курсів успішно створюють тематичні презентації за допомогою комп'ютерних програм. Кафедра організує проведення зустрічей, круглих столів, конференцій, на яких студенти мають можливість спілкуватися із носіями іноземної мови, обговорювати сучасні технології навчання іноземних мов у початковій школі. Кабінет «Lingua» та спеціально обладнані аудиторії академії створюють умови для роботи викладачів і студентів. Наявність сучасної техніки, лінгафонного устаткування, бібліотеки, періодичних видань сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетенції майбутніх вчителів англійської мови. Студенти беруть участь у тренінгових програмах, які допомагають їм обирати моделі власної поведінки, вчать конструктивно спілкуватися. Завдяки умілому керівництву викладачів майбутні учителі, демонструють власну

ініціативу, самостійність та творчість, вчать моделювати різноманітні ситуації, відточують навички спілкування, удосконалюють комунікативну поведінку, виробляють професійні уміння й навички.

Висновки. Отже, інтерактивні методи навчання сприяють реформуванню процесу навчання, передбачаючи виконання частини функцій навчання самими студентами, створюють сприятливі умови для активного набуття знань майбутніми фахівцями, котрі повинні бути готовими до професійної діяльності в умовах реальності, що змінюється. Викладачам сьогодні важливо постійно вдосконалювати власні знання про методи навчання іноземних мов, упроваджувати у власну викладацьку практику новітні освітні технології, іти в ногу з часом.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. // О. Пометун, Л. Пироженко // Метод. посібник. – К: АПН, 2002. – 136 с.
3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання // О. Пометун, Л. Пироженко // наук. – метод. посібник. – К: А.С.К., 2006.
4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник/кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
5. Ребрик Н. Проектна діяльність як форма організації наукового знання учнівської молоді : навч.-метод. посіб. / Н. Ребрик, Г. Децик– Ужгород : Гражда, 2012. – 136 с.
6. Chappell C. S. Problem-Based Learning and Competency Development [Electronic resource] / C. S. Chappell, P. Nager // Australian Journal of Teacher Education. – 1995. – Vol. 20, Iss. 1. – P. 1–7. – Access mode : <http://www.ro.ecu.edu.au/ajte/vol20/iss1/1>.
7. Зарічанська Н. Формування готовності майбутнього вчителя філологічних дисциплін до інноваційної діяльності в умовах інформаційного суспільства / Н. Зарічанська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. / Ред. кол. : ТОВ «Планер», 2010. – Вип. 26. – С. 255–260.
8. Зарічанська Н. Реальний стан готовності вчителів філологічних дисциплін до інноваційної діяльності / Н. Зарічанська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. / Ред. кол. : ТОВ «Планер», 2012. – Вип. 29. – С. 374–380.
9. Richards J. C. Methodology in language teaching / J. C. Richards, W. A. Reynandys. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 256 p.